

2.1299

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ

КНЯЖНА ГАЛИЦЯ

В-ВО „СВІТ ДИТИНИ” ЛЬВІВ

КАТАЛОГ »ДІТОЧОЇ БІБЛІОТЕКИ«.

Найновіші видання:

	Сотиків
152. Франц Коковський: За Україну	70
153. В. Полянський: Дядько Тарас	50
154. Антін Лотоцький: Три побратими	60
155. Я. Вільшенко: Мандрівки Мишки Гризикнижки	1-20
156. А. Лотоцький і Ю. Шкрумеляк: Цікаві оповідання	60
157. М. Магир: Казка про золоту рибку	30
158. Володимир Хронович: Іванків день	60
159. Т. Дончак: Дивна переміна	25
160. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ — (Часть I.)	40
161. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ — (Часть II.)	40
162. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ — (Часть III.)	80
163. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ — (Часть IV.)	80
164. Олег Підгірський: Від крем'яниці до рушниці	50
165. Роман Завадович: На дворі царя Гороха	60
166. Антін Лотоцький: На світанку	60
167. Д. Гриневич-Витанович: В Царстві Краплини Води	30
168. Франц Коковський: Слідами забутих предків	75
169. Михайло Таранько: Малий Бандурист	50
170. Антін Лотоцький: Руслан і Либедь	60
171. Олесь Чмелик: Богданчик-Пустунчик	40
172. Антін Лотоцький: Кирило Кожум'яка	60
173. Михайло Середа: Рисеві пригоди	50
174. Вол. Хронович: Гостина св. Миколая	20
175. Михайло Приймак: У нуждарів	80
176. Франц Коковський: Наші соколята	60
177. Антін Лотоцький: Роксоляна	1-00
178. Едвард Жарський: Від Ікара до Ліндберга	60
179. Роман Завадович: Живий страхопуд	60
180. Петро Мерчук: Розрита могила	20
181. Ярослав Вільшенко: Перша кривда	30
182. Корнель Макушинський: Казки-небеліці	60
183. Микола Погідний: На провесні	60
184. Іванна Блажкевич: Івась-Характерник	50
185. Леонід Бачинський: Жахливі володарі нетрів	70
186. Микола Погідний: Байки для дітей	60
187. Теодор Курпіта: В дитячому садку	30
188. Степан Король: Школярник Марк'ян	30
189. Остап Грицай: Щуролов з Гамельн	40
190. Антін Лотоцький: Козак Байда	70
191. Роман Завадович: Покарані калатьки	60
192. Степан Король: Згода буде	40
193. Антін Лотоцький: Княжна Галиця	30

Дальші книжечки в друку.

Копія 14.3.1944

638/193

ДІТОЧА БІБЛІОТЕКА

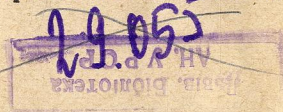

КНИЖЕЧКА: 193.

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ

КНЯЖНА ГАЛИЦЯ

Легендарне оповідання про початки Галича.

ЛЬВІВ

НАКЛАДОМ ВИДАВНИЦТВА: «СВІТ ДИТИНИ»

1936.

419(2)6-4 u52-4

Друкарня оо. Василян у Жовкві

1. ПРИЇЗД РУТЕНІВ НАД ДНІСТЕР.

Чисте, голубе небо всміхалося до срібних хвиль Дністра та до ясної зелені на його берегах. Шелестів густий очерет понад широко розлитими водами. Шуміли непрохідні праліси подальше від ріки, обабіч берегів. Ізза гори викотилося веселе сонце на східне крайнебо й зарожевило його. А ввесь праліс уже довго дзвенів голосами всяких птиць.

Тоді заколихався гущавник на правому березі Дністра і з гущівника виринув їздець на карому коні. Великан ростом та силач уже з виду. Був середніх літ. Довге, темноруде волосся спадало, зпід шкіряного шолома з двома рогами тура йому на рамена. Зодягнений був у шкіряний одяг без рукавів; шкіряні тяж були штани й постולי на ногах. Ліворуч звисав довгий меч, а на плечах сторчав сагайдак з луком і стрілами. В руках держав велику булаву. Пивні очі пильно роззиралися на всі боки. Небаром виринуло з гущі ще двох юнаків теж на конях. Один може дванацять літній, а другому було не більше як п'ятнацять років.

Обидва були в такому ж одязі, як і старший їздець, тільки без шоломів. З лиця й будови подобали на нього, тільки були стрункіші. Волосся над чолом було підняте вгору та зв'язане в китицю.

— Гарно тут! — сказав старший лицар до юнаків. — Мабуть задержимося тут довше. Довкола ліси, звіра певно повнісько. Любо й гарно тут на Белена!¹⁾

— А в ріці риби буде доволі — додав старший юнак. — Не зазнає голодних днів тут наш рід, тату, ніколи.

— А вжеж, Стрято, не боятися нам тут голоду — відповів батько синові. — Дивно мені, що в такій околиці ніде не видно осель.

— Мусять десь бути — відповів Стрята — тільки певно криються в гущавині.

— Може й так, та війни мабуть не прийдеться з ними вести, бо землі незаселеної тут доволі.

— Може й раді будуть нам — відповів юнак — що матимуть сусідами лицарський рід, що може їм допомогти, коли б яке вороже племя напало на них для грабунку.

— Може й так, Сянку! — відповів батько не спускаючи зору з овиду. Слався очима довкола неначе б шукав чогось, вкінці сказав, показуючи рукою на пригорб: — Покищо тут

отаборимося. Завертай, Стрято, коня та жени здовж війська й возів і голоси, що тут над рікою приказую спинитися.

Стрята завернув коня й пігнав назад. Батько з молодшим сином виїхали на горб і дожидали приїзду своїх.

Небаром появилися перші ряди війська, теж у шкіряних одягах і рогатих шоломах. І в усіх волося й вуси були темноруді. У деяких темноруда краска заросту немов сповзла й із під неї проглядало чорне чи сиве волося, знак, що волося було крашене.

За військом роздався скрипіт коліс; показалися вози великі й широкі, а на них намети зо шкір. Коли наблизився перший віз, що був найбільший і кращий від інших, батько з сином підїхали до воза. Небаром вернувся та підїхав до батька й молодший син.

Батько закликав:

— Тарно, Галице!

Розхилився намет на возі й відтіля виглянули дві жіночі голови. Одна вже може трицятьлітня молодиця, а друга дівчина, найбільш дванацятилітня. Молодиця була темно-руса, а дівчина чорнявка.

— Тарно, — звернувся він до молодиці — тут розтаборюємося може й на довго. Вели рабам розбити намет і готови обід, бо ми вже зголодніли!

— Добре, Бряне, — відповіла Тарна — зараз беремося до діла.

— Тату, — стала просити дівчина, — я хочу з тобою та зо Стрятою й Сяном переїхатися конем і оглянути околицю.

— Добре, Галице! — відповів Брян і закликав:

— Осідлайте їй коня!

І миттю один із рабів осідлав коня та підвів до воза. Галиця з драбини воза скочила відразу на коня. Вона мала на собі жовту туніку без рукавів, що сягала їй до колін, а на ногах шкіряні постілці. Раб подав їй у руки поводи й вона підїхала до батька.

— Гарна околиця! — говорила Галиця — тут варта б нам лишитися на довше.

— Так і буде! — сказав батько. Лишимося тут довго, а там побачимо, може й на завжди.

Тимчасом раби стали розбивати намети. По самій середині розбили намет князя Бряна. Був він найбільший із усіх. На самій горі, на високому дрючку, лопотів білий прапор, а на ньому якісь дивні чорні знаки. Князь Брян із сином і дочкою пустився їхати на найвисчий горб, щоб відтіля приглянутися краще околиці. Вже були на горі, як Галиця простягнула руки в гору та закликала:

— Тату, знову три галки! Глядіть, глядіть — мої три галки!

Всі звернули зір угору тай справді побачили три галки. Вони кружили в повітрі, а потім знизилися та кружили вже трохи не над самою Галичиною головою.

— Я певна, що це тісамі три галки, що я їх бачила тоді, як ми переїздили через верховину на цей бік. Вони там таксамо кружили над одним шпилем, як тепер над цією горою²). Тату, лишімся тут на все й тут на цій горі побудуй замок! — просила дівчина батька.

Князь Брян задумався, а по хвилі сказав:

— Як боги дозволять і ворожба буде добра вволю твою волю!

— Тату, чи ж треба вам іще кращої ворожби, як це, що ці галки товаришать нам від верховини аж тут!? — закликала Галиця.

— А ти певна, що це тісамі галки? — спитався Стрята.

— Так, так, так, це тісамі галки, мої галки! — кликала дівчина з якоюсь дивною впертістю.

На те сказав князь Брян, щоб ззспокоїти дочку:

— Так доню, це тісамі галки. А всеж таки, щоб надати більшого значіння цій ворожбі, треба спитати ще богів. Я попрошу провідника друїдів Темора, щоб спитався богів, чи маємо тут лишитися й будуватися, чи рушати далше.

— Добре, тату! — згодилася Галиця.

Коли верталися додому, всі намети вже були порозбивані, а перед наметами курилося багаття. Це жінки варили обід. Вози стояли довкола наметів й творили немов стіну. Раби, під доглядом кельтійських наставників, кінчили копати здовж возів глибокий рів і сипати високий вал. Коли князь із дітьми підїхав до місця, де мали бути ворота, вартові спустили перекидний міст і всі четверо вїхали в табор. Князь Брян із Галицею та з синами обїхав ще табор у середині, а потім подався у княжий намет.

— Давайте обід, — сказав до жінок, що ввихалися біля багаття — бо ми вже голодні!

До обїду засїв тільки князь Брян із синами. Жінки їли окремо. Князь Брян сам поділив м'ясиво на рівні пайки й перший узяв свою пайку. Щойно потім узяли свої пайки сини. Так їли всі страви. Потім пили пиво.

По обїді князь Брян пішов спочивати в відділене місце для нього. Поклався на звірячих шкірах, що були настелені одна на одній. Думав передріматися трохи. Та не спалося йому, хоч чув змучення. Думки не давали йому заснути. Те, що дочка забажала, щоб тут поселитися назавжди, спонукало його думати про минуле.

Думка про Галицю привела йому постать

покійної Дивони, Галичиної матері. Як жива стояла перед його уявою чорнява, кароока Дивона, дочка князя білих хорватів³⁾. Боги, як коротко тривало їх щастя!... Вона померла й полишила йому маленьку донечку. Правда, Галиця вірний образ матери. Чим дальш, тим подібніша стає до неї. Тому може він її так любить, більше як синів. Та не тільки він. І інші його жінки люблять її. А вже найбільше Тарна, теперішня перша жінка. Теж чи не більше, як свої власні діти! Бо така вона, його Галиченька, що не можна не любити її! Така мила й добра така. Добра й мила як покійна Дивона...

А думки линуць дальше в минуле:

— Гей, гей! Як далеко він уже від цього місця, де молодим був такий щасливий. Кілько то він земель, кілько гір перейшов, кілько рік переплив за той час!

Як салійські франки⁴⁾ з над долішнього Рену наперли на Галію⁵⁾ й підбили її, то племена: рутенів із над Тарніса, габалів із над Ольтіса та велявів із над горішнього Елявера й Лігера, опиралися їм найдовше. Та вкінці й вони піддалися, однак не на довго. Каранта, князь рутенів, Брянів батько, скликав князів і вождів південно-галійських племен на раду. Прибули князі й вожди: габалів, велявів, кадурців із над середнього й нітіоброгів із над

долішнього Ольтіса, верховинські сібужати, бігеріони, консоряни, тарузати знад річки Атурії, тарбельці й кокозати з поберіжжя та сонціяти й вокати з лівого берега ріки Гаронни⁶).

Коли Каранта, Брянів батько, промовив до них, усі сказали:

— Годі терпіти довше ярмо! Всі, всі, підемо разом на спільного ворога нашого!

Назначили день, коли почати повстання. Та в означений день тільки верховинські племена: сібужати, бігеріони, рутени, габалі й веляви хопили за зброю. Не сила їм було! Здобули та збурили дикі франки галійські городи: Ревесію велявів, Яндерит габалів, Сегодун і Карантамаг рутенів та багато інших. А нарід вирізали так (не пощадили ні жінок, ні дітей), що дуже небагато лишилося в живих. Тоді зібрав князь Каранта недобитки рутенів, велявів, яндеритів і сказав:

— Нема вже чого нам тут сидіти! Я з моїм племям іду нової батьківщини шукати, а ви, як хочете, йдіть теж із нами!

Тоді князь яндеритів Древен і князь велявів Ревест подали йому руки.

— І ми з тобою! Нічого нам тут оставати! — сказали.

Радилися, кудю їм іти. І рішили йти здовж лівого берега р. Лігера.

Через кілька тижнів вирушили. Зайшли в землі боїв⁷⁾ Та й бої пристали до них. І рушили вже разом верховиськими пляями аж до джерел Дунаю. Ішли так, що виминали більші оселі, щоб не треба було воювати. Не хотів князь Каранта тратити людей без потреби.

Памятає добре Брянь ці сумні хвилини, як рутени з плачем кидали рідну землю, в якій спочивали кости їх батьків і дідів. Найбільше, найголосніше заводили жінки, а за ними діти. Тямить добре Брянь, йому тоді був восьмий рік, як ридала й заводила його мати, рвала собі волосся на голові. Тоді й він плакав. І нісся плач той так довго, поки не минули меж рідної землі.

Поки йшли сухоходом і виминали густіше заселені околиці, йшли без пригод. Дійшли так, аж до місця, де Дунай був сплавний. Між Кастра Регіна⁸⁾ й Сервідунум⁹⁾ вони отаборилися та стали будувати собі судна, щоб ними плисти вже далше Дунаєм. До місяця були судна готові. Плили спершу не займані ніким. Безпечно переїхали попри Кастра Батава¹⁰⁾, Віндобону¹¹⁾. Коли завернули на південь і минули Аквінкум¹²⁾, заступила їм дорогу орда язигів¹³⁾. Їх ватаги хотіли спинити судна галійців і пограбувати їх. Та князь Каранта дав їм сильний відпір і вони зникли, як нечайно

були з'явилися. Ця околиця сподобалася князеві Каранті й він велів тут витягати судна на беріг.

Гарне підсоння, буйна рістня, що давала доволі паші для худоби й коней, сплавна ріка припали всім до вподоби. Осіли тут і стали забудовуватися. Та як помер старий Каранта, почалися спори між племенами, як звичайно, за кращі землі. Почалися безнастанні війни. А нема завзятішої, жорстокішої війни, як ця, коли близькі собі по крові розсваряться.

І вже так тревало десятки літ. Щоб не доводити до повного вигублення племені, він, Брян рішився вкінці кинути Наддунайщину й шукати нової, безпечнішої землі для свого племені. Подалися на північ, бо на південь, на схід і на захід було вже густо народу та й Рим простягав туди своє могутнє рамя. Ось так вони перейшли Карпати й опинилися тут на невідомою ще їм рікою.

— Тут відай буде вже спокійніше — думав князь Брян, а потім заснув.

2. БУДУЮТЬ ГАЛИЧ.

Спокійно плили дні князеві Брянові. Ніхто не нападав ні на їх табор, ні на їх стада, що випасалися на просторих пасовищах. Пле-

мя, що з ним зустрінулися нові пришельці, було спокійне. Занималося таксамо випасом худоби та ловами в лісах і риболовлею в Дністрі, що його рутени звали Великою Водою¹⁴), та в його лівобережній притоці¹⁵).

Князь Брян за іншими справами немов призабув про приречення, що його дав був Галиці.

Аж одного дня сказав до неї:

— Донечко, завтра скажу друїдам спитатися волі богів: чи нам тут лишатися, чи йти дальше шукати нової землі.

Галиця заплескала з радощів у долоні та закликала:

— Тут, тут, таточку, тут лишаємося! Я певна, що боги хочуть цього! Мої три галки завели собі гніздо на шпилі найвисчої гори над великою рікою й там боги велять нам будувати дунум.

— Галінгодунум — заявив батько з усміхом. Дівча знову заплескало в долоні.

— Тату, тату, які ви добрі! — кликало на радощах і кинулося батькові на шию.

Князь Брян таки цього дня звернувся з домаганням до друїдів, щоб на другий день спитали волі богів насамперед, чи мають тут лишитися, чи йти дальше, а потім, де будувати дунум.

— На другий день рано повели друїди

молодого чорного бика з білою зіркою на чолі на один із горбів. Там була святиня друїдів¹⁶). Святиня — це були круги з каміння в три ряди. Перші два круги замикали при вході два поперечні ряди. Третій ряд виходив із поміж них і в середині обох кругів закручувався слимаковатою лінією аж до осередка. Туди повели жерці бика прибраного вінками квітів.

Перший друїд, старий сивобородий Кіркор, у вінці з дубового листа на сивому волосою почав пісню-молитву: „О Тевтате¹⁷), великий, всесильний, опікуне нашого життя! До Тебе звертається твоє плем'я рутенів! Ми в довгій мандрівці із волі твоєї із рідного краю збігці, до Тебе приходим з благанням: скажи нам, звісти нам, чи нам іще даліше по світу тинятись, чи тут вже осісти на завжди, в цій землі багатій, родючій, і гарній. Тобі ми приносимо в жертву бичка. Із його тенес ти дай відчитати нам волю твою, великий, всесильний Тевтате!“

Потім, крем'яним ножом перетяв бючку на ший бика. Бик кинувся, однак друїди стягнули сильніше шнури на його ногах і він упав до долу, тільки голова його й передні ноги спочивали на середущому камені. Кров із рани обливала камінь обильно. Тоді два молоді жреці розпороли бикові черево й отворили

широко. Кірко́р нахилився над черевом і став перебирати пальцями кишки вбитого звіряти та приглядатися їм. По хвилині підвівся й підніс праву руку в гору та закликав:

— Великий, всесильний Тевтат мовить: Така моя воля, щоб племя моє, рутени, осіло на завжди вже тут! Уже досить мандрівки. Зєднайтеся з племям тутушнім в один нарі́д!

І радість засяла на лицах усіх приявних. Вони закликали:

— О, дяка, дяка тобі, великий, всесильний Тевтате! — витягнули праві руки до неба.

А старий Кірко́р молився знову.

— Тепер ще відкрий нам, Тевтате, де князеві нашому Брянові велиш ти дунум будувати, щоб стало серцем народу.

В цій хвилині знялися в гору три галки та кружляли над своїм гніздом.

Княжна Галиця, що стояла біля батька, закликала голосно, простягнувши туди руку:

— Там, там велить Тевтат будувати дунум, серце держави й народу!

Старий Кірко́р підхопив ці слова та сказав грімко:

— Устами княжни Галиці промовив великий Тевтат! Там, на цій горі будуй, княже Бряне, дунум!

Веселі та щасливі виходили всі зо святині

Тевтата. Вже скінчилася блуканина, вже є в них нова батьківщина.

Князь Брян не гаявся. Велів рубати могутні дуби й тиси та тесати їх і сушити, щоб були придатні під будову города. Насамперед місце, де мав стати город, обкопали глибокими ровами, за якими насипали високі вали.

Не довго тривало й на самій горі пишався вже терем князя Бряна, збудований із твердої тисини¹⁸⁾, покритий покрівлею з пахучої кедрини¹⁹⁾. З кедрини були теж прикраси на стінах терему.

3. ЗАРУЧИНИ.

Велике було свято, коли князь Брян справляв уводини в терем. На святі були не тільки всі рутени, але й визначні мужі сусідніх племен, що жили тут із давних давна. Прибув і князь карпів²⁰⁾ Біл із сином Делем.

Дель — це був стрункий, чорнявий дванацятилітний юнак. Чорні довгі кучері спадали йому на рамена; очі мав чорні як вуголь.

Княжна Галиця з княгинею Тарною доглядали, щоб гостям не збувало ні на їді, ні на питтю.

Княжич Дель відразу звернув увагу на молоденьку князівну.

Княжна Галиця мала на собі білу туніку без рукавів, що сягала до колін. На чорному волосою мала вінець із червоних квітів; на ногах червоні постоліки. На раменах золоті на-раменники, на шиї янтарне намисто. Це на-мисто привіз гость Маклін із над Елідану²¹⁾ й подарував князеві Брянові для княжни Галиці.

Та не тільки княжич Дель звернув увагу на княжну Галицю. Було більше там юнаків, що не могли очей відірвати від гарної княжни. Деякі батьки таки вже приїхали з цим наміром, щоб поріднитися з князем Бряном.

І король бастарнів Вульф бажав засватати дочку князя Бряна за свого сина. І звернувся з цим до батька княжни. За ним й інші стали просити руки княжни для своїх синів.

Князь Брян відповів:

— Молоденька ще моя дочка. Не бажаю її так скоро давати від себе — але заручини можна зробити. Однак у нас є старий звичай, що батько ні мати не силують дочки нізакого. Кого вона собі вибере, кому подасть чашу, за цього й віддають її. Так і тепер буде — й велів Галиці, щоб принесла чашу з вином та подала, кому хоче.

Княжна Галиця вийшла зо світлиці й за хвилину повернулася. Увійшла в кімнату та спинилася біля дверей із повною чашею в ру-

ці. Хвилину немов надумувалася, немов вагалася, водила зором по всіх приявних. Нараз бистро підійшла до княжича Деля й уся дрижуча й зачервоніла на лиці скорим рухом подала чашу йому.

Княжич аж скрикнув на радощах і випив чашу душком до дна.

Всі інші, що сваталися до князівни й ось так дістали гарбуза, із завистю споглядали на молодого княжича Деля, сина князя карпів Біла. А король бастарнів Вульф таки не витримав і голосно заявив:

— Не добре ти вибрала, княжно! Скоро поженеш цього!

І таки цього дня відїхав з сином і зо своїми дружинниками додому.

Зажурився князь Брян. Не встоїться він проти могутнього короля бастарнів, що й так уважав і його й усіх інших князів по цей і той бік Великої Води за своїх підданих.

І він радився інших князів, що йому діяти? Князь Біл заявив:

— Я готов тобі в кожній хвилині йти з підмогою.

— І твоїх, свате, й моїх дружинників за мало проти нього — журився князь Брян.

Інші князі не зголошувалися спішити князеві Галінгодунум із підмогою. Боялися звертати на себе гнів могутнього короля бастарнів.

Радили тільки йому, щоб звернувся за поміччю через короля даків до римського кесаря Траяна²²), що саме тоді вступив на престіл.

Та князь Брянь тільки рукою махнув:

— Заки сонце зійде, роса очі виїсть! Рим далеко — заки туди дійде моя просьба, Вульф зруйнує Галінгодунум.

А князь білих хорватів Крак сказав:

— Не треба було тобі його дразнити! Треба було прийняти його сватання. Ти ж знаєш, що король бастарнів наймогутніший і гордий дуже! Відмовити йому — то значить стягнути всі громи на себе.

Та князь Брянь відповів:

— Не можу я ломити старих звичаїв! Тут рішає сама дочка, ані батько, ані мати не можуть противитися, бо це був би спротив волі богів.

Невесело пройшли вводи. Князь Брянь, щоб заспокоїти себе й усіх, знову звернувся до Кіркора, щоб спитав ворожби, чи новому городові грозить загибля.

Відповідь ворожби була:

— Буде жертва болюча, однак городові не грозить загибля, город жде слава.

Це трохи додало духа всім, хоча не могли знати, яка болюча жертва жде город.

Коли Кіркор із друїдами та бардами²³) вносив святу омелу²⁴) в княжий терем, щоб

спалити її як перше багаття,⁴ надлетіли три галки та кружили великими колами над теремом. Потім стрілою злинули надолину й середуща з них сіла княжні Галиці на праве рамя, закрякала та ізнову знялася вгору високо, високо мов чорна грудка. За нею полинули туди й дві інші.

Всі люди звернули зір угору й бачили, як вони зависли непорушно в повітрі на тлі білої хмаринки — одна вище, а дві нище, так, що творили трикутник.

Тоді бард Борн, пригрававши на дудях, став у захваті співати пісню про три чорні галки:

»Бог Белен ясний, що веде,
І вказує нам шлях,
Три галки чорні нам зіслав
На Бастарнських верхах.
І линули за нами вже
З Бастарнських верховин
Три галки тут аж над ріку
До милих цих долин«.

Пісня була довга. Оспівувала славу Карантиного роду, походи Каранти й його сина Бряна та будову Галінгодунум і княжого замку, хоробрість князя Бряна й його синів та красу й добрість княжни Галиці:

Пісня кінчилася так:

»Три чорні галки, білий стяг²⁵)
Несе попереду полків
На славу нашого князя,
На честь сміливих вояків«. —

Коли бард скінчив співати, князь Брян велів подати йому чашу вина та сказав:

— Устами барда говорять боги! Я справді введу, як мій знак — білий прапор із трьома чорними галками.

Захват барда перейшов на всіх. В одній хвилині зникла журба та тривога, що їх викликали були гнів і виїзд короля бастарнів.

Увесь час уводин у новий терем царив уже веселий настрій.

4. НАВИСЛИ ЧОРНІ ХМАРИ.

Коли гості розїхалися занявся князь Брян укріплюванням замку й города. До праці покликав він усіх кельтів і рабів. Заразом вправляв молодь у воєнному ремеслі.

Князь Біл не гаявся теж. До місяця прислав військо під проводом сина Деля.

Зараз відбули воєнну нараду. Насамперед рішили післати звідунів, чи король Вульф готується в похід. Звідуни принесли вістку, що в столиці бастарнів ніпрощо інше й не говориться, тільки про похід на Галінгодунум. Готовлять похідні вози та зброю. Тепер уже не було сумніву, що напад буде.

Серед воєнних приготувань зникла жура та тривога. Всіх огорнув лицарський запал.

Тільки одна княжна Галиця ходила сумна. Не давала їй спокою думка, що через неї має пролитися кров. Та коли була разом із княжичем Делем, десь ця журба зникала. Тоді була щаслива, бачила перед собою тільки своє прийдешнє щастя.

Через місяць звідуни принесли вістку, що король Вульф рушає вже в похід.

На воєнній нараді рішено, що війська княжича Деля вийдуть напроти ворога та в догідному місці заступлять йому дорогу.

Не можна було гаяти часу, треба було рушати. Сумний приступив княжич Дель до княжни Галиці:

— Прощай, княжно! — сказав. — Позвольте боги, то вернуся до тебе, а ні, то заховай мене в пам'яті своїй.

— Нічия, нічия не буду, тільки твоя, поки житиму! — закликала княжна.

Розпрощалися.

Військо рушило в похід. Ішло на південь здовж Бистриці. Від місця, де дві Бистриці зливаються в одну, звернули на схід, так що тепер ішли між Бистрицею та Прутом. Тут заступили їм дорогу перші відділи бастарнів. Карпи знищили їх і забрали багато в полон. Княжич негайно відіслав перших бранців у Галич, чи то тоді ще Галінгодунум.

Перша перемога додала відваги карпам.

Та тут насунуло велике військо бастарнів уже під проводом самого короля Вульфа. Вульф виступив наперед свого війська та закликав:

— Хто веде вас, карпи?

Відповіли йому:

— Княжич Дель!

— Княжичу Делю! — закликав Вульф — немудро ти зробив, що лишив у городі свою суджену, бо я твоє невеличке військо зітру тут на порох, а тебе, коли не згинеш, візьму в полон!

— У полон мене не візьмеш! — закликав княжич Дель! — Не то мене, а ніодного карпа не візьмеш у полон! Радше згинемо всі, а в полон не дамося взяти! А твоїх бастарнів, я вже відіслав князеві Брянові, він їх принесе в жертву богам і вони на тому світі мені служитимуть.

Це розлютило короля бастарнів. Він дав приказ ударити на карпів. Та князенко Дель не злякався. Його військо загородило дорогу високими щитами та зза щитів заставило списи. Король Вульф вислав на них кінницю. Та списи карпів ударили списами в груди коней першого ряду й коні повалилися до долу, а з ними їздці. Тоді карпи наставили знову списи на другий ряд, а задні їх ряди кинулися вже вбивати їздців, що попадали разом

із кіньми. І другий ряд бастарнів стрінула та сама доля. Бачив король бастарнів, що так може втратити всю кінницю й велів лучникам засипати стрілами ряди карпів. Сипнули лучники стрілами, стріли хмарою злинули на ряди карпів і багато їх повалилося додолу, а ще більше було ранених. Та вже й карпи напинають луки, стріляють, але їх менше багато менше! Король Вульф відкликав кінноту й велів рушити на карпів піхоті. Піхота закрита теж високими трикутними щитами рушила з найженими списами.

І карпи й бастарни вдарили на себе завзято. І одні й другі відкинули вкінці списи та вдарили на себе мечами.

Завзято бються карпи та вже їх щораз менше. Паде багато бастарнів, однак їм прибувають усе нові й нові сили. Бачить княжич Дель, що прийдеться йому тут згинуті, бо вже ворог перейшов ріку Порату й оточив їх з усіх боків.

Король Вульф кричить:

— Княжичу Делю, зложи зброю й піддайся. Я ручу тобі, що живого віддам тебе батькові, як тільки пришле мені викуп за тебе!

— Не діждешся цього, королю бастарнів! Живого мене не дістанеш у руки!

Не довго тревала вже битва. Погиб княжич Дель від бастарнського меча, погибли й

усі карпи. Важче ранених добивали неранені ще товариші. І справді, нідин карп не дався взяти в полон.

— Хоробрі дружинники! — сказав із пошаною король Вульф і дав приказ: — „Тепер на Галінгодунум! Побачимо, чи й тамті такі хоробрі!“

Велів король Вульф ще тільки відтяти голову від тіла княжича Деля, насолити її та вложити в шкіряний мішок. Так повезли її під Галич.

5. ЖЕРТВА КНЯЖНИ ГАЛИЦІ.

Коли в Галич привели бранців бастарнів, настала в Галичі велика радість. Оце вже в першій зустрічі перемога! Це для галичан було доброю ворожбою.

Раділа і княжна Галиця, що її суджений переміг могутніх бастарнів.

Ах, як радо була б вона боролася побіч нього з ворогами!

— Боги, — благала в душі — збережіть його, мого Деля, для мене!

А тимчасом у городі приготувляли страшну жертву Гесові, богові війни.

На горбі за городом виплели велитенського ідола Геса з лозини. В середину вкинули всіх бранців і додали ще двох рутенів,

приловлених на крадежі коней і одного молодого рутена, що зневажив рідного батька.

Повязаних привели їх до ідола й по одному вкидали в порожню середину ідола. На спід пішли три рутени, а зверху бастарни. Потім заплели отвір пруттям, так що ніде не було отвору. Тепер приступив Кірко, в оточенні інших друїдів, із лучницею в руці й обходячи ідола довкола попереду друїдів, підпалював ідола вгорі та з долини. Ідол загорів полум'ям, а із середини його почулися страшні крики. Полум'я й дим неслися просто вгору. Нарід уважав це за добрий знак. Жертва була мила Гесові. Радісні оклики та спів друїдів заглушили крики жертв, що й так щораз слабшали.

Вскорі ідол вигорів і вогонь став потахати. Тоді друїди визбирали увесь попіл і розсіяли його на чотири сторони світа. Недогорілі кости зібрали теж і вкинули в ріку.

Повні надії, що Гес сприятиме їм, розходилися рутени по своїх домівках.

А чорна хмара наближалася до Галича. Корол Вульф ішов поспішним походом, щоб рутени не мали часу приготувитися вповні. Та тут поспіх був даремний, рутени вже давно ждали приготівані до оборони. Вже ворог став окружати Галич із трьох сторін. З четвертої сторони не міг, бо з четвертої сторони відгороджував його від міста Дністер.

Невеличкій відділ бастарнів підїхав до воріт города, однак держався оподалік від них. Один сурмач засурмив у сурму з зубрового²⁶⁾ рога, а другий, що держав у руці високу жердку, закликав:

— Воротарю! Скажи своєму князикові, що даремно боронитиметься, в нашого короля великі сили і ми город здобудемо! Ми вже побили ваших помічників карпів, вигубили до одного, погіб і княжич Дель! Скажіть князеві Брянові, хай вийде, а покажемо йому голову княжича Деля! Король хоробрих бастарнів Вульф не хоче нищити Галінгодунум! Тепер уже княжича Деля немає в живих, ніщо не стоїть на перешкоді, щоб дочка князя Бряна віддалася за королевича Дага, сина могутнього короля бастарнів. Іди сповісти про все свого князя.

— Добре, сповіщу — відповів вартовий — а ви заждіть!

І післав раба до дворецького князя Бряна:

— Посол від короля бастарнів жде перед ворітьми.

А дворецький сам зголосився в князя Бряна, щоб переказати йому цю вістку. І вислав князь Брян Кіркора з тисяцьким Дермотом на переговори.

Висланник короля бастарнів повторив усе те, що сказав був воротареві.

Кірко́р відпові́в:

— Скажи своєму королеві, що коли княжна Галиця згодиться стати жінкою сина вашого короля, то князь Бря́н ніщо не матиме проти цього...

— А як не згодиться? — спитався посол короля ба́старнів.

— То будемо боронитися — відповів тисяцький Дермо́т.

— Нінащо вам це не здасться. Нас багато, здавимо, вигубимо так, як жениха вашого князя, княжича карпів. Хочеш побачити?

І дав знак рукою. І цей, що держав у руці довгий дрючок, нахилив його, настромив на тонший кінець голову княжича Деля й підніс її на дрючку вгору.

Кірко́р аж ахнув, а по хвилі сказав:

— Не чваніться цим перед нашими дружинниками, бо тільки додасте їм завзяття та жажди помсти.

Кірко́р і Дермо́т вернулися до князя Бря́на й переказали йому домагання короля ба́странів.

 Покликав князь Бря́н княжну Галицю:

— Доню, — каже — король ба́старнів Вульф жадає твоєї руки для свого сина Дага.

— Тату — відповіла княжна Галиця — хоча я ще не повінчана з княжичем Делем, то я злучена вже з ним на життя та смерть,

ми присягли собі на богиню Сірону.

Глянув батько на донечку й несила було йому сказати їй страшну вістку. Князь Брян стояв хвилину мовчки, аж по надумі переміг себе, взяв донечку за руки та сказав повагом:

— Доню, Галице! Твій Дель герой, бився по лицарськи й по лицарськи віддав життя в бою разом із усіми іншими карпами. Він уже на тому світі! Там одержав нагороду за сповнення обов'язків від своїх богів.

Княжна Галиця захиталася, притиснула руку до чола, однак скоро отямилася, випрямилася та прошептала.

— На життя та смерть!

А потім голосно спитала батька:

— А як я знову відмовлю, то що?

Батько відповів:

— Король бастарнів грозить, що здобуде Галінгодунум, а тоді вигубить усіх чоловіків, а жінок забере в рабині собі та своїм.

Княжна Галиця сказала мов до себе:

— І зникне з лиця землі Галінгодунум і вигине рід рутенів, нащадків славного Каранти. Ні, цього не може бути, не сміє бути, не буде! Тату, перекажіть королеві бастарнів, що я годжуся!

Глянув князь на донечку, а в її чорних очах, якийсь такий дивний огонь палає.

І сказав князь Брян дрижучим голосом:

— Дякую тобі, доню! Добре, перекажу це королеві Вульфіві.

А княжна Галиця сказала:

— І скажи ще, що нехай король і королевич і всі знатні люди бастарнів вийдуть і стануть по цей бік Великої Води, а я попливу до них у весільному одязі з друзками в судні.

Добре, доню, і це перекажу! — сказав князь Брян якось так сумно...

І знов подалися Кіркор і Дермот в посольстві та вже до намету самого короля Вульфа.

Король бастарнів прийняв їх ласкаво й вельми зрадів, коли почув прихильну відповідь.

На radoцax сказав:

— Вийду над ріку, так як княжна бажає собі, з усім почотом.

І передав для княжни дорогі дари: золоті чільця на голову,* золоті нараменники й дорогий нашійник.

На другий день в умовленій годині виступив король Вульф у золотій короні, в дорогому баграновому одязі, а біля нього його син Даг, зодягнений по весільному з дружбами. За ними королева з придворницями. А за ними друзники.

Станули, ждуть...

Ось виходить весільний похід із воріт города. Княжна Галиця в білому весільному

одязі; на голові вінок із червоних, синіх і жовтих квітів. З голови спадає білий серпанок і прикриває розплетені чорні коси. Обабіч неї дружки її. Батько, князь Брян і вся семья спинюються на березі, а княжна Галиця з дружками йде далше, підходить до човна прибраного килимами та квіттям. Ось вже її маленька ніжка в червонім сандалику ступає в судно. Вона тепер обертається до батька та говорять:

— Прощайте, тату! Дякую вам за все добро, за всі старання, прощай родину люба! Я йду до мого Деля. — І зняла нараменники і зняла нашійник, і зняла чільце, все весільні дари від короля Вульфа та дала це все дружкам.

— Прощайте, подруги! Це вам памятка по мені. Мені воно вже непотрібне.

І простягнула руки наперед себе та стрілою скочила з човна в воду. Захлюпотіла вода, показалися на плесі води круги й ширшали аж поки не розплилися та плесо не вигладилося.

Сталося це все так скоро й так для всіх несподівано, що ніхто не вів здержати княжни.

Рибак, що були, невподалік, кинулися на приказ князя Бряна рятувати княжну та добули незараз уже неживу.

По обох боках Дністра стояли весільні гості й довго-довго з великого дива не міг ніхто промовити словечка.

6. ЗАКІНЧЕННЯ.

Король Вульф спершу теж мов здеревів. Потім лютував, грозив, що знищить город до тла, та бачучи розпач князя Бряна, помало успокоївся й завернув у свій табор.

Бездільно сидів два дні приготувався до наступу на город.

Аж нараз дав приказ до відвороту. Було це в день по страшній тучі з громами. Тоді вдарив грім у намет короля бастарнів.

Галичани говорили, що це бог Таран²⁷⁾ остеріг його й він утік. Та воно не так було. Король Вульф одержав вісти, що римський кесар Траян загрожує його державі й тому поспішним походом віддалився.

В Галичі настала радість. Смуток слався тільки по княжому теремі. Там приготувляли похорон княжни Галиці. На місце її спочинку вибрали горб, де вона любила найбільше пересиджувати й де по зрубленні Галича, звили собі були на деревах гнізда три її галки.

Галійським звичаєм тіло княжни Галиці спалили на кострі на цьому горбі. Потім зсипали в урну й закопали на вершку горба.

На її похоронах заводив увесь нарід. Жаль їм було молодого життя гарної й доброї княжни, що була вірна присязі й по смерті судженого та не пожаліла життя, щоб рятувати город і рідне плем'я від загибелі. Бард Борн зложив у її честь пісню та відспівав на похоронах. В пісні величав він її красу добрість і вірність та її саможертву:

Не хотіла вірна княжна
Присяги зломити,
Ні городу, ні народу
У крові втопити.
Своїм життям жертвувала
Для добра народу —
Покинула цей світ білий,
Та й пішла під воду.

Негаленією ²⁸⁾ стала
І взяла в опіку
Рідний нарід і країну
Від тепер до віку.
Нехай живе пам'ять княжни
По вічній віки,
Поки в море Гостиннее
Ллються наші ріки.

І довго, довго жила пам'ять у Галичі про саможертву княжни Галиці. Ще тринадцять століть по Хр. тямили галичани про княжну та про її могилу. На Галичиній могилі ²⁹⁾ після вінчали князів із роду Бряна й там хоронили їх. Також гору в Карпатах, де вперше появилися три галки назвали горою Галиці, а сусідню гору горою Тарни, жінки Бряна.

А на місці, де погіб лицарською смертю княжич Дель, зрубив його батько Біл, князь карпів і в пам'ять сина дав йому назву Делятин.

ПОЯСНЕННЯ:

1) **Белен**, кельтійський бог сонця, як славянський Хорс.

2) **Вони... кружили над одним шпилем** — Галиця мала на думці шпиль, що ще й тепер зоветься Галич. Він знімається в Високому Бескиді в сусідстві шпилів Тарниця й Букове Бердо. Галич високий на 1335 м., Тарниця на 1313 м., а Букове Бердо на 1348 м.

3) **Білі Хорвати**. В «Повісті времяних літ», нашому найстаршому літописі, згадує літописець при вичислюванні славянських племен «білих хорватів» побіч сербів і хорутан, однак не означає, де ці племена жили, що йдуть із Олегом Вішим у похід на греків у 906 р. по Хр. (...і вятичі й хорвати й дуліби й тиверці...) Ще Володимир Вел. 993 р. ходив походом на хорватів. Візантійський цісар Константин Багрянородний каже, що Біла Хорватія була між Баварією й Угорщиною. Деякі вчені думають, що південно-словянські хорвати жили спершу по цей бік Карпат, аж пізніше пересилилися на Балкан. Здогадуються теж що від білих хорватів походять наші лемки.

4) **Салійські франки**, давнє германське племя над долішнім Реном.

5) **Галія**, країна галійців, ділилася на передальпейську й заальпейську Галію. Передальпейську Галію, сьогоднішню горішню Італію, підбили римляни в 121 р. до Хр., за альпейську підбив Юлій Цезар у рр. 58/51 до Хр. Заальпейська Галія, це сьогоднішня Франція й Бельгія.

6) **Племена рутенів із над Тарніса... вокати з лівого берега ріки Гаронни**: все це назви кельтійських племен. Кельти, індогерманці, заселяли здавна Галію, Британію й наддунайські країни. Між VI і III ст. до Хр. наїхали південну Європу, а IV і III теж і східну Європу. Тоді прибули теж і під Карпати. Багато кельтів жило в Герцинському лісі, (це ланцюг гір від джерел Дунаю до східних Карпат). Славяни і Германи надавали цим кельтійським племенам назву «вовків». Пізніше перенесли слов'яни цю назву вже перекручену на «вольхів, влахів, волохів», на племена, що жили на півдні за Карпатами, підбиті римлянами та

зроманізовані. Як пам'ять по Галійцях лишилися назви рік, верхів та місцевостей. Ріки: Орава, Вяр, Ніда, Раба, Ропа, Сян; верхи: Галич, Тарниця; назви міст: Тарнів Галич і багато інших — все кельтійські слова. Також усі міста, що в давнину мали закінчення — дунум, були кельтійські, бо «дунум по кельтійськи значить: город т. пр. Новіодунум (городів із цією назвою було багато).

7) **Бої**, теж галійське плем'я. Деякі вчені думали, що від цих боїв походять наші бойки.

8) **Кастра Регіна**, римський укріплений табір — тепер місто Регесбург на правому березі горішнього Дунаю.

9) **Сервіодунум**, теж римська колонія над Дунаєм, на правому березі. Назва ж кельтійська.

10) **Кастра Батата**, теж римський табір на правому березі Дунаю, там де вливається ріка Інн (давн. Енус) у Дунай.

11) **Віндобона**, тепер Відень, теж римська колонія.

12) **Аквінкум**, римська станиця помічного легіону в Панонії, лежала на правому березі Дунаю, де тепер столиця Угорщини Будапешт.

13) **Язиги**, кочовий нарід, що жив між Дунаєм, Граном і Тисою, сарматського походження.

14) **Велика Вода**, Дністер. Ще й досі звуть подекуди Дністер «Велика Вода».

15) **В його лівобережній притоці**, цебто в Гнилій Липі.

16) **Друїди**, це саме що дєрвіди, кельтійські — жерці.

17) **Тевтат**, бог торгівлі й подорожних, як грецький Меркур.

18) **Тисина**; тис (*Taxus Baccata*), кущ або дерево, вже вигибає. В Княждворі коло Коломиї на просторі трицяти моргів напроти села Іванівці є найбільший тисовий ліс в Європі, (коло 20 000 тисів), власність державна.

19) **Кедрина**, (*Pinus Sembra*) Ростає в Карпатах на границі лісів і жерепу, дерево високе на 20 - 30 метрів.

20) **Карпи**, словянське, а може трацьке плем'я, що жили над горішнім Прутом і над Дністром.

21) **Ерідон**, мітична ріка в старинних часах, старинні вчені думали, що вона пливе десь на заході, або на півночі Європи до моря.

22) **Траян**, Марк Ульпій (98 - 117 по Хр.) поширив римську державу по той бік долишнього Дунаю в Європі та в Азії по Евфрат. За його панування римська держава обнімала найбільші простори. В рр. 101/2 і 105 робив походи проти даків. Для забезпечення меж сипав вали славні «вали Траяна». Такі «вали Траяна», ще досі від Прута до Чорного моря та в Добруджі. Валом Траяна

зовуть теж вал, що веде від Сатанова здовж Збруча, та вчені сумніваються, щоб це був вал Траяна.

²³⁾ **Барди**, кельтійські співці, що оспівували славні діла королів і лицарства.

²⁴⁾ **Омела** (*Viscum album*) рослина-галапас, росте на різних деревах. В кельтів була вона святою рослиною й її уживали при жертвах богам.

²⁵⁾ **Три чорні галки, білий стяг**, за Ростиславичів державним гербом галицького князівства були три галки на білому полі. Аж, як столицю перенесено до Львова став гербом галицької держави золотий лев на синьому полі.

²⁶⁾ **Зубрів ріг** — зубр, (*Bos primigenius*) жив давніше в середущій Європі — тепер є в резерватах (заповідниках) Біловежської Пуші та в Межижицькому лісі на Горішньому Шлеску. Дико живе ще тільки на Кавказі. В нас часто мішають зубра з туром, що жив ще за козаччини на наших степах, та це не все одно, це зовсім інша порода, з якої вийшла наша степова худоба.

²⁷⁾ **Таран** — кельтійський бог грому й батько богів, як грецький Зевес.

²⁸⁾ **Негаленія**, — кельтійська річна богинька, як наша русалка.

²⁹⁾ **Галичина могила**. Про Галичину могилу є згадка в «Галицько-волинському літописі». Літописець пише: А галичани привели Мстислава на Бенедикта й він прийшов під Галич. І коли не повелося йому ніщо, Щепанович Ілля вивів його на Галичну могилу, вискалив зуби та сказав: «Княже, ти вже посидів на Галичиній могилі, то й у Галичі княжив уже», бо насміхався з нього; і він вернувся в Пересопинцю. І потім скажемо про Галичину могилу та про початок Галича, відкіля він почався... Однак літописець не додержав обіцянки й ніщо не написав про заснування Галича. З цієї згадки знаємо тільки, що Галичина могила була поза Галичем і що з нею був зв'язаний якийсь переказ про заснування Галича, що його тямили ще в XIII столітті. Сьогодні вже ні незнаємо, де була Галичина могила, ні самого переказу.

„ДІТОЧА БІБЛІОТЕКА“

Виходить від 1 січня 1934 щомісячними книжечками
в обемі 3-5 аркушів друку, ц. в. 48-80 стор.

На зміст цих книжечок складаються:
байки, казки, історичні оповідання,
описи з життя звірят, мандрівничі
пригоди сміховинки і сценічні кар-
тини — оригінальні українські та
переклади і переспіви з чужих мов.

Будуть теж окремі книжечки присвячені історії та
географії Рідного Краю.

ВСІ КНИЖЕЧКИ ОБИЛЬНО ІЛЮСТРОВАНІ.

Умови передплати:

Цілорічна на 12 книжечок 5 зл.

Піврічна » 6 » 3 «

Квартальна на 3 » 1.50

Для Чехословаччини 25 корон; для Рومунії 200 леїв;
для Америки і Канади 1.50 доляра.

Замовлення посилати на адресу:

ВИДАВНИЦТВО »СВІТ ДИТИНИ«

Львів, вул. Зіморовича, 2.

Чековеkonto ПКО. Львів, ч. 503.330.

Чековеkonto ПКО. Прага, ч. 79.575.

1 груд 08 кон (1986)

«DITCZA BIBLIOTEKA»
Lwów, Zimorowicza, 2.

3657

„СВІТ ДИТИНИ“

ілюстрований журнал для дітей.

Виходить від 1919 року під редакцією
Михайла Таранька.

На зміст кожного числа складаються:
байки, казки, оповідання, сміховинки,
забави, іграшки, пісні та різнноманітні
загадки.

Велика скількість образків.

Заряди Шкіл, Виділи Читалень і Кооператив
в цілм краю нехай безумовно передплачують цей
дитячий орган, щоби в той спосіб допомогти Ви-
давництву до побільшення обему і змісту цього
журналика та до його загального поширення. Ради
шк. місцеві повинні обовязково передплачувати
„СВІТ ДИТИНИ“ для шкіл по всіх наших селах

Умови передплати:

На цілий рік у краю 5 зол.
Для Чехо-Словаччини 30 К.ч.
Для Румунії 200 леїв.
Для Америки й Канади 1 дол.

Поодинокое число коштує 50 сот.

Замовлення слати на адресу:

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“
ЛьВІВ, ул. Зіморовича ч. 2.

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ

КНЯЖНА ГАЛИЦЯ

В-ВО „СВІТ ДИТИНИ“ ЛЬВІВ